

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİ OKULLARINDA HANGİ DURUMLARI PROBLEM OLARAK ALGILAMAKTADIR?

Yrd. Doç Dr Nurdan KALAYCI

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Ankara

*Karşılaştığımız önemli problemler, onları yaratırken
bulduğumuz düşünce düzeyi ile çözülemez.*

A. Einstein

Bu çalışmada, ilköğretim okulu öğrencilerinin okul ve sınıflarında hangi durumları problem olarak algıladıkları saptanmıştır. Öğrencilerin okul ve sınıf ortamı ile ilgili problemlerin saptanması, eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Çalışma betimsel ve nitel özellik taşımaktadır. Üç farklı ilköğretim okulunun beşinci sınıflarındaki 180 öğrenciden veri toplanmıştır. Metin halinde toplanan veriler, okul ve sınıf ortamından kaynaklanan problemler olarak iki ana başlık ve on altı başlıkta toplanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, tüm öğrenciler, “öğrenci- öğrenci arasındaki iletişimsizliği” birinci en önemli problem, “sınıf-İçi kurallara uyulmamasını da” ikinci en önemli problem olarak belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf yönetimi, öğrenci algıları, öğrenci problemleri, okul kuralları, sınıf kuralları,

nurdan kalaycı

WHICH SITUATIONS DO THE ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS PERCEIVE AS PROBLEMS AT THEIR SCHOOLS?

Nurdan KALAYCI, Asst.Prof.

Gazi University, Faculty of Education

In this study, it is attempted to describe that what kinds of situations occurred in school settings perceived as “problem” by elementary school students. Identifying problems related to the school and class settings by students themselves will contribute to the efforts to improve instruction. The study has survey type and qualitative attributes. The data used in this study are collected from 180 students at 5th grade level from 3 different schools, the data obtained as essay type texts are gathered and grouped under two main categories named as “problems related to school settings” and “problems related to classroom settings” and again grouped under 10 subcategories.

According to the findings from the study, “the communication among peers” is considered as the primary problem (the most important problem) and “ following the in-class rules” is considered as the secondary problem (the second most important problem) by all participating students of the study.

Key Words: *Classroom management, student perceptions, student problems, school rules, classroom rules,*

nurdan kalaycı

Birey öğrenime başladığında, daha önce içinde bulunduğu ailesi ve yakın çevresinden farklı, kendine özgü kuralları olan sınıf ortamına girer. Öğrenci, öğretme-öğrenme süreçlerinin yer aldığı sınıf ortamında, öğretmen ve onun düzenlediği çevre ile etkileşim halindedir. Sınıf-içi etkileşim ortamı, her yönüyle öğretmen ve öğrenci ilişkilerini, sınıf-içi iletişimini, sınıf yönetimini, öğretim yöntem ve teknikleri ile araçların kullanılmasını, öğretmen ve öğrencilerin çok boyutlu özelliklerini ve davranışlarını içermektedir.

Genel olarak, eğitim sürecinden geçen bireyin davranışlarında bir değişim olması beklenir. Bu değişim ile olumlu bir yapı gerçekleştirilmesi hedeflenmelidir. Öğretmen, amaçların belirlenmesinde öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgi, beklenti ve yeterliliklerinin bilincinde olmalıdır. Ayrıca mevcut eğitim olanakları (eğitim ortamı, program, teknoloji, vb.) amaçların saptanmasında önemli bir etkidir (Aydın, 2000). Eğitim sürecinde öğretim yaşantılarının oluşturulması ise hedef davranışlara ulaşmak için program içerikleri ile bu içeriği kazandıracak yöntem, teknik ve araçların belirlenmesini kapsamaktadır (Aydın, 2000). Öğrencinin eğitim sürecine ilgi duyması, kişilik ve tutum geliştirmesi ve öğrenmeye güdülenmesi onun neye gereksinim duyduğu ile ilgilidir. Okul, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt vermesi gereken bir kurumdur. Okulda ve alt sistemi olan sınıfta öğrenci ne kadar mutlu ise sürece o kadar etkin katılır. Bu katılımı oluşturacak eğitim ortamının oluşturulması için öncelikle gerekli psikolojik koşulların sağlanması ve fiziksel düzenlemelerin yapılması gerekir. Bu yapılanma çağdaş sınıf ve okul yönetimini benimsemekten geçer. Aslında sınıf yönetimi, bir çeşit eğitim programlarının uygulaması olarak da düşünülebilir. Sınıf, öğrenci, öğretmen, ders programları ve eğitim ortamı gibi iç; okul, çevre ve aile gibi dış etmenlerin etkileştiği geniş bir yelpaze oluşturur. Öğrencinin, 180 gününü okulda geçirdiği düşünüldüğünde; bu süre içinde öğretmen ve öğrenciler belli bir amaç ve program çerçevesinde sınıftaki yaşama katılırlar (Aydın, 2000). Ancak okul ortamının, gerçek yaşamdan yalıtılmış bir ortam olmadığı kabul edilmelidir .

Okulda olumsuz davranışların ortaya çıkması okul ve sınıf atmosferini gerginleştirir. Olumsuz davranışların etkisi, ortaya çıkardığı sonuçlara göre değerlendirilir. Bu sonuçlar gözle görülebilir bazı zararları (sınıftaki bir materyale zarar verme, hırsızlık, öğretmene sözlü saldırı da bulunma vb.) ortaya çıkarır. Ancak bazı olumsuz davranışlar vardır ki, (gereksiz sorularla dersin etkinliğini azaltma ve zamanının verimsiz kullanılmasına sebep olma, gürültü gibi hareketlerle sınıf dikkatini dağıtma) sonuçları gözle görülebilir bir olumsuzluk yaratmadığı için üzerinde fazla durulmaz. Bu tür

nurdan kalaycı

davranışlara yönelik olarak etkin önlem alınmaz ve bu davranışlar olumluya dönüştürülmezse tüm sınıfı olumsuz davranışlara yönelteceği için daha önemli olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilir. Sınıf veya okulda açık veya gizli bir çatışma neden olabilir. Genellikle çatışma arzu edilen bir durum değildir. Bu nedenle, kendi haline bırakılan önemsiz bir çatışmanın zamanla ciddi bir kriz haline dönüşebileceği bilinmekle birlikte, yöneticiler veya öğretmenler “uyuyan canavara dokunmamayı tercih ederler” (Karip, 1999).

Türnüklü ve Şahin (2002)'in ilköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileriyle ilgili yaptıkları araştırmada, öğrenci-öğrenci çatışmaları öğretmen görüşü ile değerlendirildiğinde iki tür şiddet göze çarpmaktadır. Birincisi, psikolojik şiddet (hakaret etme, küfür etme, lakap takma, kıskançlık, şikayet, alay etme, iftira atma gibi) ikincisi ise fiziksel şiddettir (kavga etme, el şakaları yapma, yer paylaşımı ve birbirlerinin eşyalarına zarar verme gibi). Öğrenciler arasında en fazla psikolojik şiddet uygulandığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak da fiziksel şiddetin ve sonuçlarının daha kabul edilemez bir davranış olarak görülmesi olabilir. Öğrenciyi olumsuz yönde etkileyen davranışların ve iletişim şekillerinin yanı sıra, sınıfın ve okulun fiziksel özellikleri de öğrenciyi ve dolayısıyla öğrenmeyi olumsuz yönde etkiler. Bu özellikler, sınıfın fiziksel yapısının düzensiz, iç karartıcı, havasız ve gürültülü olması gibi olumsuz uyarılara açık olması olarak sayılabilir. Olumsuz koşullar içinde bulunan bir sınıfta öğrenci, derse aktif katılmama, dikkatin yoğunlaştırılmama ve güdülenememe gibi sorunlarla yüz yüze kalabilir. Bunun sonucunda öğrencinin etkin dinlemesi, okuması, yazması, düşünmesi olumsuz yönde etkileneceğinden öğrenme istenen düzeyde gerçekleşmez. Ortaya çıkan istenmeyen davranışlar, diğer öğrencilere yönelik olduğunda ise bu durum, problem haline gelir (Öztürk, 2002). Bu problemlerin neler olduğu belirlendiği sürece ortadan kaldırılabilir. Önemli olan, öğrencilerin hangi durumları kendileri için problem olarak algıladıklarını belirleyebilmektir. Öğrencilerin problemlerini yönetim, veli ve öğretmen saptayabilir, ancak bir öğrenci için önemli olan hangi durumlar onu engellemekte ve huzursuz etmektedir. Öğrencilerin eğitim ortamındaki problemlerinin öğrenci görüşü ile saptaması okulun ve derslerin hedeflerine ulaşmasını amaçlayan tüm eğitimciler için yararlı olacaktır.

Bu araştırma, yaşamı kolaylaştırdığı düşünülen okul içindeki ortamın, öğrenciler tarafından nasıl algılandığını belirleyerek, eğitim programlarını geliştirme çalışmalarına ve sınıf yönetimi konularına katkı sağlayacaktır.

nurdan kalaycı

Problem Cümlesi

İlköğretim okulları beşinci sınıf öğrencilerinin, okullarında problem olarak algıladıkları durumlar nelerdir?

Alt Problemler

1. Merkez, köy ve özel ilköğretim okulları beşinci sınıf öğrencilerinin okullarında problem olarak algıladıkları durumlar nelerdir?
2. Merkez, köy ve özel ilköğretim okulları beşinci sınıf öğrencilerinin, okullarında problem olarak algıladıkları durumların arasında bir fark var mıdır?

Amaç

Bu çalışmada; öğrencilerin sınıf ve okul-içi etkileşim ve öğretme-öğrenme etkinlikleri sürecinde problem olarak algıladıkları durumların belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin problem olarak algıladıkları durumların belirlenmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir. Ayrıca program geliştirme ve sınıf yönetimi araştırmalarına veri sağlaması da bu çalışmanın diğer bir amacıdır.

YÖNTEM

Evren-Örneklem

Araştırma betimsel (tarama) modele göre yapılandırılmış olup, nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Evren olarak Düzce ili seçilmiştir. Örneklem olarak ise; merkez, köy ve özel ilköğretim okullarından ikişer okul seçilmiştir. Merkez ve köy okulları basit tesadüfi örneklem seçim tekniği yoluyla belirlenirken, özel okullar bu ilde yalnızca iki adet olması nedeniyle zorunlu olarak seçilmiştir. Her okuldaki bir sınıf (beşinci sınıf) seçilerek toplam 180 öğrenci denek olarak alınmıştır. Öğrencilerin seçiminde, merkez okullarda basit tesadüfi örneklem seçim tekniği uygulanırken, köy okullarında ve özel okullarda beşinci sınıf şubelerinin birer adet olması nedeniyle zorunlu olarak bu şubeler örneklem kapsamına alınmıştır.

nurdan kalaycı

Veri Toplaması ve Analizi

Araştırmada öğrencilerden, okullarında problem olarak algıladıkları durumları, metin veya maddeler halinde yazmaları istenmiştir. Nitel araştırmalarda üç tip veri toplanmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin algılarına ilişkin veriler toplanmıştır. Bu algıların belirlenmesi verileri oluşturmuştur. Olası problemler belirlenip, öğrencilerin bu problemlerin hangilerinden rahatsızlık duyduklarına karar vermeleri istenmemiştir. Bu verilerin, herhangi bir sınırlama ve yönlendirme yapılmadan, ipucu verilmeden toplanması amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırma nitel bir özellik taşımaktadır.

Açık uçlu veri toplama aracı ile toplanan bu verilerin içerik analizi yapılma sürecinde aynı özellikleri taşıyan veriler aynı şekilde kodlanmış ve kodlanan veriler bölümlere ayrılmış ve her bölüm için ana ve alt bölümler oluşturulmuştur. İçerik analizi ile metinlerde yazılan açık ve imalı durumlardan gerçeklerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin problem olarak belirttikleri durumlar değiştirilmeden gruplanmış ve okuyucuya deneklerin perspektifi doğrudan sunulmuştur.

“Öğrencilerin problem olarak algıladıkları durumlar” analiz edildiğinde veriler; önce sınıf ve okuldan kaynaklanan problemler olarak iki ana bölüm olarak ayrılmış, daha sonra ana bölümler içinde alt bölümler oluşturulmuştur. Hem ana hem de alt bölümler benzer verilerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.

Alt bölümde yer alan problemler öğrenci ifadeleri değiştirilmeden tabloya yerleştirilmiştir. Tablolar, okulların karşılaştırılabilmesi için, okul çeşitlerine göre üç sütunda verilmiş ve her bir satırda öğrencilerin problem olarak algıladıkları durumlar frekanslarının sıklıklarına göre yukarıdan aşağı doğru sıralanarak her bir tablonun altına yorumları yapılmıştır. Nitel çalışmaya derinlik, ayrıntı ve anlam kazandırma amacıyla veriler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler frekans ile ifade edilmiştir.

Araştırmanın dış güvenilirliği için ham veriler başkaları tarafından incelenecek biçimde saklanmıştır. Buna ek olarak veri kaynağı olan öğrenciler ve okullar evren ve örneklem bölümünde açıkça belirtilerek dış güvenirliliğin yüksek olması amaçlanmıştır. Benzer araştırma yapacak olanlar, bu açıklamaları dikkate alarak çalışmalarının örneklemine oluşturabilirler. Araştırmanın iç güvenilirliği için elde edilen veriler araştırmacın kendi görüşlerinden ziyade, elde edilen deneklerden toplanan verilere dayandırılmıştır.

nurdan kalaycı

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde “öğrencilerin okullarında problem olarak algıladıkları durumlar” analiz edildikten sonra sınıf ve okul ortamından kaynaklanan problemler olarak iki ana bölüm olarak gruplanmıştır. Sınıf ve okul ortamından kaynaklanan problemler de toplam on altı gruba ayrılarak tablolar oluşturulmuştur.

1. Sınıf Ortamı

Bu bölümde sınıf ortamına ilişkin olarak öğrencilerin sınıflarında problem olarak algıladıkları durumlar beş tabloda sunulmuştur.

a. Öğrenci-Öğrenci İletişimine İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 1’de öğrencilerin sınıf ortamında kendi aralarındaki iletişime ilişkin problem olarak algıladıkları durumlar okul çeşidi ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-1’e göre tüm öğrenciler için en önemli problem ders sırasında kendi aralarında konuşmalarıdır. Derse odaklanma ve bu odaklanmayı ders süresince sürdürebilmek için gürültü ve uğultu olmayan bir ortama gereksinim duyulmaktadır. Öğrenciler bu konuşmalardan dolayı, dikkatlerinin azaldığını ve yorulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca söz konusu problem öğrencilerin dikkatini ders dışına yönelteceği için, sınıf disiplininin bozulmasına neden olacak, bunun sonucu olarak da etkin dinlemeyi azaltacak ve öğrenmeyi olumsuz yönde etkileyecektir. Kalaycı (1994)’nın “Bir ders içinde etkinliklere ayrılan sürelerin değerlendirilmesi”ne ilişkin yaptığı çalışmasında, uğultu ve gürültüye ayrılan zamanın diğer etkinlikler gibi önemli bir süreyi kapsadığı saptanmıştır. Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001)’nin “İlköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan sorunlu öğrenci davranışlarını” incelediği araştırmalarında da, sınıf içinde ortaya çıkan olumsuz davranışların dersin işlenmesini ve diğer arkadaşlarını engellemeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Ders dinlememe davranışı, konunun veya yöntemin ilginç olmamasına, öğrencilerin giriş davranışlarının yetersizliğine, oturma düzensizliğine ve başka bir dizi değişkene bağlı olabilir (Aydın, 2000). Öğrencilerin belirttiği olumsuz ortam, onların sık sık hata yapmalarına ve kendilerinden emin olmayan biçimde davranmalarına neden olur. Kendinden emin olmayan bir öğrenci, kolaylıkla öğretmen ve öteki öğrencilere bağımlı hale gelir (Şimşek, 2000).

nurdan kalaycı

Tablo-1. Sınıf Ortamında Öğrenci-Öğrenci İletişimine İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim Okulları	f	Köy İlköğretim Okulları	f	Özel İlköğretim Okulları	f
1	Ders sırasında öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları	24	Ders sırasında öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları	29	Ders sırasında öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları	16
2	Ders sırasında öğrencilerin birbirlerini fiziki olarak rahatsız etmeleri	13	Arkadaşlarının kavga etmeleri	29	Karşı cins ile anlaşamama	15
3	Arkadaşlarının kendilerini üstün görmeleri	10	Arkadaşlarının küfürlü konuşmaları	19	Erkek öğrencilerin kız öğrencileri rahatsız etmeleri	12
4	Birbirlerine kırıcı davranmaları	9	Birbirleri hakkında konuşmaları	16	Arkadaşlarının kavga etmeleri	11
5	Birbirlerine haksızlık etmeleri	8	Karşı cins ile anlaşamamaları	15	Arkadaşlarının küfürlü konuşmaları	10
6	Karşı cins ile anlaşamamaları	7	Hemcinsinden hoşlanmamaları	13	Birbirlerine kırıcı davranmaları	9
7	Birbirleri ile alay etmeleri	6	Birbirleri ile darılmaları	12	Arkadaşları tarafından dışlanmaları	8
8	Birbirlerine lakap takmaları	4	Arkadaşlarının vurması	11	Birbirlerini küçük düşürmeleri	8
9	Birbirlerinin eşyalarının karıştırmaları	2	Birbirleri ile alay etmeleri	7	Birbirleri ile darılmaları	5
10	Birbirlerine iftira atmaları	1	Birbirlerini haksız yere suçlamaları	1	Birbirlerine argo kelimeler kullanmaları	4

Merkez ve köy okullarında öğrencilerin birbirlerini fiziki olarak rahatsız etmeleri, kavga ve küfür, önemli problemler olarak görülmüştür. Özellikle köy okullarında okul yönetimi okullarında yaşadıkları en büyük problemin öğrenciler arasındaki şiddet olduğunu, bu durumun öğrenci ve okul çevresinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin kendi bulunduğu çevreden şiddete yönelik olumsuz davranışlarla okula geldiğini, bu davranışları olumlu yönde değiştirmekte zorlandıklarını belirtmeleri, öğrencilerin belirttikleri durumlarla örtüşmektedir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik ve kültürel çevrelerinin aynı olması beklenemez. Dolayısıyla okulların görevlerinden biri de, öğrencilerin gelmiş oldukları çevrede kazanmış olabilecekleri düşünülen, istenmeyen davranışları değiştirmektir.

nurdan kalaycı

Öğrencilerin birbirlerine sözel olarak kırıcı davranma, haksızlık yapma, alay etme, darılma ve birbirlerinin hakkında olumsuz şekilde konuşma gibi olumsuz davranışlardan duyulan rahatsızlık, okulların tümünde belirtilmiştir. Manning ve Barruth (1996)'un çalışmasında, okul süresince öğrencilerin birbirlerine yaptıkları pozitif veya negatif etki öğrencinin davranışlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Brophy (1985)'nin çalışmasında, arkadaşları tarafından sosyal olarak dışlandığını algılayan öğrencilerin tedirginlik, kendine güvenmede ve iletişimde yetersizlik gösterdiklerini saptamıştır.

Öğrenci-öğrenci etkileşimini konu alan araştırmalar, sınıflarını öğrencilerin işbirliği ile çalışabilecekleri, bilgi ve düşüncelerini rahatça paylaşabilecekleri ve birbirlerinin öğrenmelerini destekleyecekleri ortamlar olarak düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır (Şimşek, 1993; Yılmaz, 2001). Öğrencilerin sınıf ortamında bu tür davranışları, arkadaş ve akran ilişkilerini bozmakta ve bunun sonucunda sağlıklı bir öğrenme ortamı gerçekleşmemektedir. Aksine olumlu yöndeki arkadaş ilişkileri, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal yönlerini geliştirir.

Türnüklü ve Şahin (2002)'nin çalışmasında, öğretmenlere göre öğrencilerin birbirlerine küfür etmeleri en sık karşılaşılan problemdir. Araştırmanın alt sosyo-ekonomik düzeyde yapılmış olması ve bu çalışmada söz konusu problemin en fazla köy okullarında ortaya çıkması birbiriyle paraleldir.

Sınıf ortamında öğrenci-öğrenci iletişimine ilişkin bulgularda okulların tümünde problem olarak algılanan diğer durumlar; kıskançlık, öğretmenlerine saygısız tutum içinde olmaları, şikayet etmeleri, öğretmen ile çok fazla konuşmaları, tahtaya kaktıkları zaman birbirlerini rahatsız etmeleri, eşyalarını paylaşmak istememeleri ve şımarıklık yapmaları gibi davranışlardır.

b. Sınıf-İçi Kurallara İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 2'de öğrencilerin sınıf kurallarına ilişkin problem olarak algıladıkları durumlar okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-2 de görüldüğü gibi merkez okullarında sıraların karalanması, köy okullarında ise kopya çekilmesi en çok rahatsızlık veren durumlardır. Aynı problem merkez okullarında daha düşük düzeydedir. Bu sonuca göre, köy okullarında kopya çekilmesinden rahatsız olunması, bu durumun diğer okullara göre daha fazla gerçekleştiğinin işareti olabilir. Öğretmen bu davranışın yanlışlığını ve sonuçlarını somut örneklerle açıklamalı, öğrencilerin kopya çekmesini engelleyecek önlemler almalıdır.

nurdan kalaycı

Tablo-2. Sınıf Ortamında Sınıf-İçi Kurallara İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim Okulları	f	Köy İlköğretim Okulları	F
1	Sıraları karalamaları	12	Kopya çekmeleri	14
2	Derste izin almadan konuşmaları	8	Tahtaya gereksiz yazı yazmaları	12
3	Kopya çekmeleri	3	Sınıfta top oynamaları	11
4	Sınıfa çöp atmaları	2	Sınıfa çöp atılmaları	9
5	Ders sırasında izin almadan dışarı çıkmaları	2	Dersi bölmeleri	9
6	Tahtaya gereksiz yazı yazmaları	2	Sınıf nöbetçilerinin sınıfları temizlememeleri	6
7			Söz almadan konuşmaları	4
8			Sıralara yazı yazmaları	3

Köy okullarında kurallara uyulmaması ve bunun öğrenciler için problem haline gelmesi merkez okullara göre daha fazladır. Etkili sınıf yönetmeyi amaçlayan öğretmenler, öğrencilerinden bekledikleri davranış ve kuralları, öğrencilerine açık bir biçimde tanımlamalı ve açıklamalıdır (Gathetcoal, 1993). Okul ve sınıf kurallarını hazırlarken bu hazırlık aşamasına öğrencileri dahil etmek, onların bu kuralları kabullenmesini ve bu kurallara uymasını kolaylaştırır (Dickerson ve Creedon, 1981; Duke ve Jones, 1985; Henson ve Eller, 1999).

Sınıf içinde genel kurallara uymama, sınıf ortamının ilgi çekici ve rahat olmamasından ve öğretmen davranışından kaynaklanıyor olabilir. Sınıfta sıkılan öğrenci konu dışı işlerle ilgilenmeye daha kolay yönelecektir (Başar, 2000).

c. Öğretmenin Kişiliğine İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 3’de öğrencilerin öğretmenin kişiliği ile ilişkili olarak algıladıkları problemler okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-3 incelendiğinde, merkez okullarda öğretmenin öğrencilerine eşit davranmaması en sık görülen problemdir. Küçükahmet (2004)’in “demokratik öğretmen özellikleri” nin belirlenmesi konulu araştırmasında; öğrenciler, öğretmenin davranışlarının temel göstergelerinden en önemlisinin “öğrenci ayırımı yapmaması” olarak belirtmişlerdir. Demokratik sınıf ortamı, etkili davranış yönetiminin başlıca değişkenlerinden biridir. Sınıflarında kendilerine eşit davranılmadığı kaygısını taşıyan öğrenciler ders dinlememe, ödev yapmama ve devamsızlık gibi olumsuz tepkisel davranışlar gösterirler (Aydın, 2000).

nurdan kalaycı

Tablo-3. Sınıf Ortamında Öğretmenin Kişiliğine İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim okulları	f	Köy İlköğretim okulları	f	Özel İlköğretim okulları	f
1	Öğretmenin öğrencilere eşit davranmaması	6	Öğretmenin bağırması	2	Öğretmenin bağırması	7
2	Öğrencileri dövmesi	3	Öğrencileri dövmesi	1	Sert ve disiplinli olması	4
3	Öğrencileri korkutması	3	Öğrencilere eşit davranmaması	1	Öğrencilere eşit davranmaması	2
4	Derste bağırması	1			Baskı yapması	1
5	Derste otorite kuramaması	1			Öğrenciyi dışlaması	1
6	Öğretmenin sigara içmesi	1			Öğrencilere olumsuz hitaplar kullanması	1
					Ceza vermesi	1

Merkez okullarda öğrenciler öğretmenin bağırmasının yanı sıra korkutmasının kendileri için daha kaygı verici bir problem olduğunu belirtmişlerdir. Kolayca kızan ve bağırın öğretmenler sınıflarında ortaya çıkan en küçük olumsuz davranışı bile ceza kullanarak denetlemeye çalışırlar. Bu tutumlar doğal olarak öğrencilerin davranışlarına yansiyarak istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Ataman, 2000).

Fiziki cezalar olumsuz davranışa bir tepki olmayıp kişiye yapılan bir saldırdır. Bu tür fiziki cezalar istenmeyen davranışlar oluştuğunda uygulanmaktadır fakat bu uygulama istenen davranışı öğrenciye öğretmekten çok uzaktır. Ayrıca bu tür fiziki cezalar istenmeyen davranışların altında yatan temel sebepleri araştırma amaçlı değildir. Sonuç olarak, fiziki cezalar öğrencinin öz güvenini azaltığı için daha ileri düzeyde istenmeyen davranışlara sebep olmaktadır (Henson ve Eller, 1999).

Küçükahmet (2004)'in araştırmasında, sınıfta her öğrenciye eşit davranan, öğrencisinin bireysel farklılıklarını bilen, sınıfta tatlı sert olan, öğrencisine fiziki ceza vermeyen ve öğrencisini notla tehdit etmeyen öğretmen demokratik öğretmen olarak görülmüştür.

d. Öğretmenin Ders İşleyiş Yöntemine İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 4'de öğrencilerin öğretmenin ders işleme yöntemiyle ilişkili olarak algıladıkları problemler okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

nurdan kalaycı

Tablo-4. Sınıf Ortamında Öğretmenin Ders İşleyiş Yöntemine İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim okulları	f	Köy İlköğretim okulları	f	Özel İlköğretim okulları	f
1	İngilizce dersinin sınavında işlenmeyen konulardan soru sorulması	9	Din Bilgisi dersinde yazı yazdırılması	7	Öğretmenin fazla ödev vermesi	12
2	Sosyal bilgiler dersinde konuların öğrencilere anlatılması	8	Öğretmenin Bilgisayar Dersinde sınıfa hakim olamaması	3	Beden Eğitimi dersinin yapılmaması	12
3	Sınıf öğretmenin beden, müzik, resim derslerinde farklı ders işlemesi	6	Öğretmenin öğrencileri dinlememesi	2	Fen Bilgisi dersinde deney yaptırılması	6
4	Sosyal bilgiler dersinde harita çizdirilmesi	3	Resim dersinin yapılmaması	1	İş Eğitimi dersinde matematik yapılması	6
5	İş Eğitimi dersinde çok yazı yazdırılması	2	İngilizce öğretmenin yazısının bozuk olması	1	Öğrencilerin isteklerini göz ardı etmesi	5
6	Ödev vermemesi	1			Öğrenciyi dinlememesi	4
7					İngilizce dersinde öğrencileri A ve B grubuna ayrılması	4

Tablo-4'de görüldüğü gibi, merkez okullarında en sık görülen problem İngilizce dersindeki sınavlar ile konular arasında tutarlılık olmamasıdır. Bir eğitim programında amaçlar, davranışlar, içerik ve değerlendirme birbirleri ile örtüşük olmalıdır. Değerlendirmenin içerik ile tutarlı olmalıdır.

Elde edilen bulgular arasında özel okulda fazla ödev verilmesi öğrenciler tarafından en büyük problem olarak görülürken, merkez okullarında ödev verilmemesi problem olarak belirtilmiştir. Sınıf- içi öğretimi etkili kılmanın önemli bir ögesi de öğrencilerin ders öncesi yapacakları hazırlıklardır. Bu tür ön hazırlıklar sınıf içinde dersin anlaşılabilirliğini artırır. Ayrıca derse

nurdan kalaycı

hazırlık amacıyla verilen ödevlerin diğer bir yararı da öğrencileri konuyu öğrenmeye güdülemesidir (Demirel, 2001). Öğrenci gözüyle ödev, yük yada ceza olarak algılanmış olabilir. Öğretmen, öğrencilere ödev verme nedenini ve yararlarını açıklıkla anlatmalı ve onların ödev bakış açısını değiştirmelidir. Ödev verilmemesinden rahatsızlık duymak ise ilginç bir belirmedir. Öğrenciler için görev yada ödev yoluyla verilen sorumluluklar, öğrencinin kendi sorumluluk bilincinin kazanmasına yardımcı olacaktır.

Öğretmenin ders işleyiş yöntemi ile ilgili olarak merkez okullarda konuların öğrencilere anlatılması, çok yazı yazdırılması, harita çizdirilmesi, köy okullarında yazı yazdırılması, özel okullarda ise deney yaptırılması, grup çalışması yaptırılması öğrenciler için problem haline gelmiştir. Öğretmen, sınıfını bu uygulamaların yapılmasının zorunlu olduğu yönünde değil, onların öğrenmelerini kolaylaştırıcı yönde olduğu konusunda ikna etmesi gerekir. Bu konuda öğrencilerin rahatsızlık duymalarının nedenlerinden biri de, bu uygulamaların gerçekten amacına yönelik yapılmıyor olmasından kaynaklanabilir.

Öğretmenin öğrenciyi dinlememesi hem köy okullarında hem de özel okullarda problem olarak algılanmıştır. Bu problem özel okulda alt sınıflarda görülmesine rağmen sıklık derecesi köy okullarına göre daha fazladır. Öğretmenin öğrenciyi dinlemesi ve öğrencilerden dönüt alması daha kaliteli eğitim ortamı oluşturabilir.

e. Öğrencinin Kendisine İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 5’de öğrencinin kendi duygu ve düşüncüleri ile ilgili problemler okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-5 incelendiğinde, okulların tümünde Matematik, İngilizce, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, İş Eğitimi, Güzel Konuşma ve Din Kültürü derslerinde öğrenciler sıkıldıklarını, yorulduklarını ve anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebi öğrenciden, öğretmenin uyguladığı yöntemden veya kişiliğinden kaynaklanmış olabilir. Bu sorunun nereden kaynaklandığı belirlenmediği sürece öğrenci zamanla dersten daha da fazla soğuyabilir. Harmer (2001)’a göre ise, İngilizce derslerinde daha çok dilbilgisi ağırlıklı ve öğretmen merkezli ders işlenmektedir. Özellikle etkileşimsel yöntemler işe koşulmalıdır. Özel okulların diğer okullara göre

nurdan kalaycı

Tablo-5. Sınıf Ortamında Öğrencinin Kendisine İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim okulları	f	Köy İlköğretim okulları	f	Özel İlköğretim okulları	F
1	Matematik dersini çok yorucu bulma	11	İngilizce dersini anlayamama	9	Matematik dersini anlayamama	9
2	Türkçe dersinde çok sıkılma	5	Müzik dersinden hoşlanmama	5	Türkçe dersinden sıkılma	6
3	İngilizce dersini anlayamama	3	Matematik dersini anlayamama	4	İngilizce dersinden sıkılma	6
4			Fen Bilgisinden hoşlanmama	3	Sosyal bilgilerden sıkılma	5
5			Hikaye okumaktan sıkılma	3	Yazı yazmaktan hoşlanmama	4
6			Türkçe dersinde sıkılma	3	İş eğitimi dersinden sıkılma	4
7			Hikaye okurken diğer öğrencilerin konuşması	2	Güzel konuşma dersinde sıkılma	4
8					Din kültürü dersinde sıkılma	4

daha zengin materyallere sahip olmaları ve daha farklı etkinliklere yer verdikleri düşünüldüğünde, bu tekdüzeliğin özel okulda daha az rastlanır bir problem olması beklenmekteydi, sonuçlar beklenenin tersi yönündedir.

2. Okul Ortamı

Bu bölümde okul ortamına ilişkin olarak öğrencilerin sınıflarında problem olarak algıladıkları durumlar beş farklı tabloda sunulmuştur.

a. Öğrenci-Öğrenci İletişimine İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 6'da öğrencilerin okul düzeyindeki iletişim problemleri okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo 6'ya göre merkez okullarında, ders sırasında, koridorda yada bahçede, genellikle üst sınıfların gürültü yapmaları diğer öğrencilere en üst düzeyde rahatsızlık vermektedir. Başar (2000)'in sınıf yönetimi ile ilgili yaptığı araştırmasında, sınıflarda öğrenci, öğretmen konuşmalarının duyulma ve anlaşılma düzeyinin "çok iyi" olmamasının nedeni de sınıf

nurdan kalaycı

Tablo-6. Okul Ortamında Öğrenci-Öğrenci İletişimine İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim okulları	f	Köy İlköğretim okulları	f	Özel İlköğretim okulları	f
1	Ders sırasında üst sınıfların sınıf dışında gürültü yapmaları	33	Teneffüste diğer sınıflar ile aynı alanı paylaşamamaları	12	Oyuna alınmamaları	5
2	Büyük ve küçük öğrencilerin oyun alanını paylaşamamaları	20	Büyük öğrencilerin küçük öğrencilere sert davranmaları	9	Gruplaşmaları	4
3	Büyük öğrencilerin küçük öğrencilere sert davranmaları	15	Oyun oynarken kurallara uymamaları	3	Arkadaşlarının oyunlarına karışmaları	4
4	Teneffüste büyük öğrencilerin küçük öğrencileri düşürmeleri	10	Teneffüste öğrencilerin gürültü etmeleri	3		
5	Öğrencilerin kavga etmeleri	8	Oyuna alınmamaları	3		
6	Öğrencilerin küfürlü konuşmaları	7	Okul önünde sıra olurken birbirlerini itmeleri	1		
7	Oyun oynarken kurallara uymamaları	7	Kantinde sıraya uymamaları	1		
8	Beden eğitim derslerinde diğer öğrencilerin rahatsız etmeleri	5	Ders sırasında diğer öğrencilerin gürültü yapmaları	1		
9	Teneffüste oyuna alınmamaları	5				
10	Öğrencilerin kantinde birbirlerine saygısız davranmaları					

dışındaki gürültüdür. Bu gürültünün çok olduğu durumlarda öğretmenler yüksek sesle konuşma gereksinimi duymaktadır. Aynı sorun köy okullarında en düşük düzeyde problem olarak algılanmıştır. Merkez okullarında, köy ve özel okullara göre öğrenci mevcudunun daha fazla olması ve okul kurallarının ihlali ve denetim yoksunluğu bu problemin kaynağı olabilir.

Köy okullarında önemli görülen diğer bir problem ise oyun oynarken

nurdan kalaycı

kurallara uyulmamasıdır. Aynı sorun merkez okullarında alt sınırlardadır. Oyuna alınmama ise özel okullarda ilk sırada belirtilmiştir. Özel okullarda öğrenciler arasında gruplaşma olması ikinci sırada önemli görülmektedir. Grup kurma ve bir gruba ait olma öğrencilerin toplumsallaşmalarının bir gereği olarak görülmüştür. Bir gruba aitlik, diğer öğrencileri ya da grupları dışlamak anlamına gelmemelidir. Okullarda öğretmenlerin öğrencilerini diğer öğrencilerle de sağlıklı iletişim kurmaları gerektiği konusunda yönlendirmesi gerekmektedir.

b. Okul-İçi Kurallara İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 7’de öğrencilerin okul düzeyindeki kurallar konusunda problem olarak algıladıkları durumlar okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-7. Okul Düzeyinde Okul-İçi Kurallara İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim okulları	f	Köy İlköğretim okulları	f
1	Öğrencilerin teneffüste okul içinde koşmaları	11	Öğrencilerin okul içine çöp atmaları	6
2	Okul içine çöp atmaları	6	Bahçede ağaç dallarını kırmaları	5
3	Çimlere basmaları	4	Tuvaletleri kirli bırakmaları	2
4	Çöp kutularını devirmeleri	4	Bahçede bisiklet kullanmaları	2
5	Arkadaşlarının törenlerde sırayı bozmaları	3	Bazı öğrencilerin okulda sigara içmeleri	2
6	Okulda araç-gereçlere zarar vermeleri	3	Kütüphanede sessiz olmamaları	1
7			Okulda sıraya girmemeleri	1

Tablo 7’de görüldüğü gibi merkez okullarda öğrenciler, teneffüste okul içinde koşulmasından rahatsız olmaktadır. Merkez ve köy okullarında öğrenciler tarafından okul içine çöp atılması, okul bahçesine ve araç-gereçlerine zarar verilmesi öğrencileri rahatsız etmektedir. Köy okullarında öğrenciler, arkadaşlarının sigara içmelerini ve kütüphanede sessiz olmamalarını problem olarak görmektedirler. Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001)’nin araştırmalarında, sınıf dışında ortaya çıkan davranışları dört grupta toplamışlardır; saldırgan tutum ve davranışlar, okul araç ve

nurdan kalaycı

gereçlerine yönelik, öğretmene yönelik, okul kurallarına aykırı tutum ve davranışlar. Okul yaşamının çekiciliğini arttırmak ve istenmeyen davranışları azaltmak için öğrenciler sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklere katılmaya yönlendirilebilir. Okulda uyulması gereken kuralların, sınıf-içi kurallarda olduğu gibi özellikle nedenleri ve sonuçlarının öğrencilere tam olarak benimsetilmemesi problemlerin kaynağı olabilir.

Belirlenen her kuralın hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından bir gerekçesi olmalıdır. Yalnızca öğrencileri disipline etmek amacıyla kural koymanın yada öğrencilere bu şekilde yansıtmanın, öğrencilerle sağlıklı ve işbirliğine dayalı bir ilişkinin sağlanmasını da güçleştirir (Aksoy, 2002).

c. Yönetime İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 8’de öğrencilerin okul yönetimine ilişkin problem olarak algıladıkları durumlar okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-8’e göre merkez okullarında öğrenciler Resim, Müzik ve Beden Eğitimi gibi derslerin öğretmenlerinin olmamasının yönetimden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Söz konusu problemin yönetimden kaynaklandığını belirtmeleri, beşinci sınıf düzeyi öğrencileri için üst düzeyde bir yorumdur. Özel okullarda teneffüslerin kısa olması birinci sırada problem olarak görülmektedir. Öğrenci, ders zili çaldığı andan itibaren derse devam etmek istememektedir. Kalaycı (1994)’nın araştırmasında dersin işlenmesine yeterli zamanın kalmadığını ve bu nedenle öğretmenlerin teneffüs saatini kullandıklarını belirtmiştir.

Merkez ve özel okullarında bazı öğrenciler müdür ve müdür yardımcılarının kendilerini korkuttuklarını, hatta dövdüklerini ve sıkı bir disiplinin uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bursalıoğlu (2000)’na göre, modern toplumlarda öğrenci-yönetim ilişkisinin, arkadaşlık düzeyinde olması beklenirken, taşrada ve tutucu çevrelerde, müdürün disiplinli olması istenir.

Özel okullarda öğrenciler sosyal etkinlikleri yeterli bulmamaktadır. Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001)’in araştırmalarında okul yöneticileri ve rehber öğretmen görüşlerine göre, bir okulda disiplin sorunlarının ortaya çıkmasının nedenleri arasında, öğrencilerin enerjilerini boşaltacak koşul ve etkinliklerin olmaması yer almaktadır. Özel okullardaki öğrenciler, sosyal etkinliklerin bilincinde olarak okullarındaki faaliyetlerin azlığından şikayetçi olurken, merkez ve köy okullarındaki öğrencilerin bunu problem olarak görmemeleri de ilginç bir bulgudur. Bunun nedeni merkez ve köy okullarındaki öğrencilerin sosyal faaliyetlere yönlendirilememeleri veya bu konudaki olanaksızlıklar olarak gösterilebilir

nurdan kalaycı

Tablo-8. Okul Yönetime İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim okulları	f	Köy İlköğretim okulları	f	Özel İlköğretim okulları	f
1	Branş derslerinin öğretmeni olmaması	9	Bayrak törenlerinde öğrencilerin uzun süre bekletilmesi	1	Teneffüslerin kısa olması	9
2	Teneffüslerin kısa olması	5	İstiklal Marşı'nın yanlış söylenmesi	1	Beden Eğitimi dersinin kısa olması	7
3	Müdürün öğrencileri korkutması	3			Okul müdürünün dövmesi	6
4	Müdür yardımcılarının öğrencileri dövmesi	2			Serbest kıyafetlerin giyilmemesi	6
5	Sıkı disiplin uygulanması				Okul kıyafetlerin çok kalın olması	5
6					Tiyatronun istenilmeden seyrettirilmesi	5
7					Sosyal etkinliklerin az olması	4
8					Öğrencilerin teneffüslere geç çıkartılması	4
9					Sıkı disiplin uygulanması	4
10					Ders ziliinin geç çalması	4
11					Yemeğe geç çağırılması	4

d. Eğitici Olmayan Diğer Personele İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 9'da öğrencilerin okuldaki eğitici olmayan personel konusunda problem olarak algıladıkları durumlar okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo 9'a göre eğitici olmayan personel öğrencilerin davranış ve tutumlarını olumlu veya olumsuz etkileyebilir. Sorunun kaynağı, tamamen söz konusu personel değil, dolaylı olarak yönetimdir. Yönetim, eğitici olmayan diğer personelin davranışlarının ve görevlerinin denetiminden sorumludur.

nurdan kalaycı

Tablo 9. Okul Ortamında Eğitici Olmayan Diğer Personele İlişkin Algılanan Problemler

	Merkez İlköğretim Okulları	f	Köy İlköğretim Okulları	f	Özel İlköğretim Okulları	f
1	Kantin çalışanlarının öğrencilere olumsuz davranmaları	9	Tuvaletleri temizlememeleri	12	Yemekleri lezzetli yapmamaları	14
2	Hizmetli personelinin öğrencilere olumsuz davranmaları	8	Yemekleri lezzetli yapmamaları	3	Tuvaletleri temizlememeleri	4
3	Kantinde her teneffüs yiyecek satmamaları	5	Hizmetli personelin öğrencileri azarlaması	1	Yemekte bayat ekmek vermeleri	4
4	Okulu temizlememeleri	3			Kantin çalışanlarının olumsuz davranmaları	4
5	Hizmetli personelin temizlik yaparken toz kaldırması	2			Yemeği az vermeleri	4
6					Kantinde istenilen ürünleri bulamamaları	4

e. Fiziki Yapıya İlişkin Algılanan Problemler

Tablo 10'da öğrencilerin okul ortamındaki fiziki koşullar konusunda problem olarak algıladıkları durumlar okul çeşidine ve frekans sıklığına göre sunulmuştur.

Tablo-10'da merkez okullardaki öğrenciler ikili öğretim yapılması nedeniyle sınıfların temizlik ve düzen konusunda çok fazla problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okuldaki dersliklerin yeterli olmaması nedeniyle sınıf mevcudunun gereğinden fazla olması da problem olarak görülmüştür. Özel okulda onbir problem belirtilirken, köy okullarında bu sayının bire düşmesi dikkat çekicidir. Bunun sebebi köy okullarındaki öğrencilerin problemleri durumları problem olarak algılamamaları olabilir.

nurdan kalaycı

Tablo 10. Okul Ortamında Fiziki Koşullara İlişkin Algılanan Problemler

Sıra	Merkez İlköğretim Okulları	f	Köy İlköğretim Okulları	f	Özel İlköğretim Okulları	f
1	İkili öğretim nedeniyle öğleden önce sınıfların temizlenmemesi	13	Futbol sahası olmaması	3	Yüzme havuzunun olmaması	6
2	Okul bahçesinde oyun alanının yeterli olmaması	6			Futbol sahasının olmaması	6
3	Dersliklerin yeterli olmaması	4			Sınıfların soğuk olması	6
4	İkili öğretim nedeniyle sınıf yerleşim düzeninin sürekli değişmesi	1			Koridorların dar olması	6
5					Sınıfların sıcak olması	5
6					Tuvalet kapılarının kırık olması	5
7					Okulda sarı renginin çok kullanılması	4
8					Sınıfların kalabalık olması	4
9					Kütüphane olmaması	4
10					Okulun karanlık olması	4
11					Sınıfların düzensiz olması	4

3. Merkez, Köy ve Özel İlköğretim Okulları Öğrencilerinin Okullarında Problem Olarak Algıladıkları Durumların Karşılaştırılması

Tablo 11a da öğrencilerin sınıf ortamında problem olarak algıladıkları durumların adetleri ve frekansları okul çeşitlerine göre sunulmuştur.

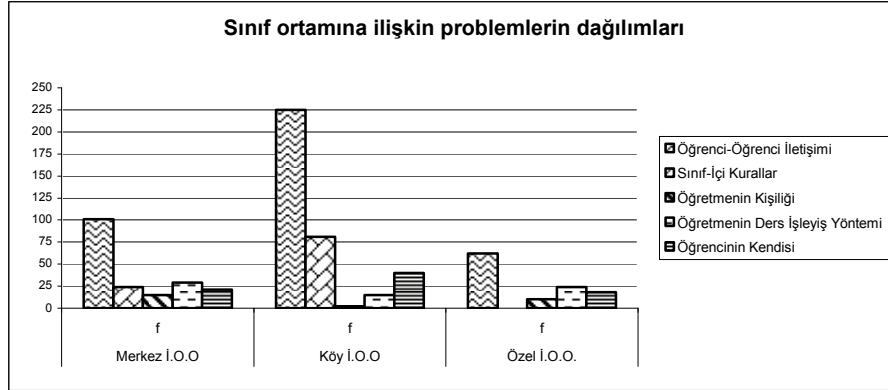
nurdan kalaycı

Tablo 11a. Sınıf Ortamında Problem Olarak Algılanan Durumların Okullara Göre Sayıları, Dağılımı ve Sıklığı

		Merkez İ.O.O		Köy İ.O.O		Özel İ.O.O.		Toplam	
		F	f	F	f	F	f	F	f
SINIF ORTAMI	Öğrenci-Öğrenci İletişimi	20	101	21	225	15	62	56	388
	Sınıf-İçi Kurallar	9	24	9	81			18	105
	Öğretmenin Kişiliği	6	15	2	2	6	10	14	27
	Öğretmenin Ders İşleyiş Yöntemi	6	29	6	15	10	24	22	68
	Öğrencinin Kendisi	6	21	12	40	8	18	26	79
	Toplam	47	190	50	363	39	114	136	667

F: Belirtilen problemlerin alanlara göre adetleri

f: Belirtilen problemlerin görülme sıklığı

Yukarıdaki grafik incelendiğinde öğrencilerin sınıf ortamına ilişkin olarak en fazla öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimleri problem olarak görülmektedir. Bu durumun köy okullarında diğer okullardan daha önemli bir problem olduğu görülmektedir. Sınıf içi kurallara uyulmaması ise köy ve merkez okullarda görülürken özel okulda böyle bir durumun problem olarak algılanmaması ilginç bir sonuçtur.

Tablo 11b'de öğrencilerin okul ortamında problem olarak algıladıkları durumların adetleri ve frekansları okul çeşitlerine göre sunulmuştur.

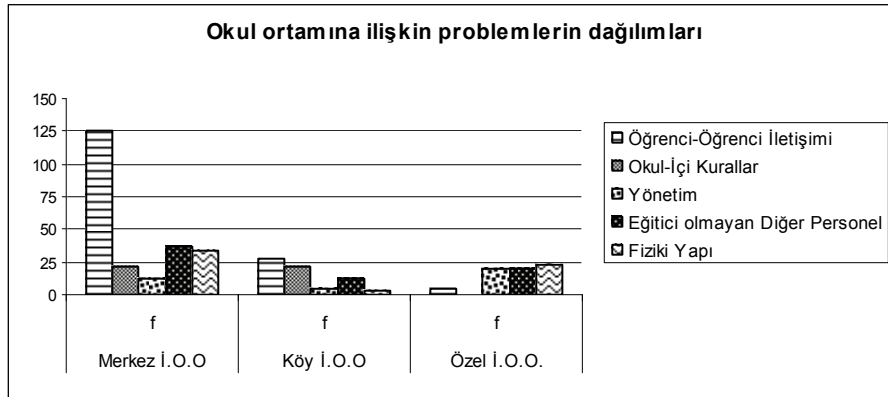
nurdan kalaycı

Tablo 11b. Okul Ortamında Problem Olarak Algılanan Durumların Gruplara Göre Sayıları, Dağılımı ve Sıklığı

		Merkez İ.Ö.O		Köy İ.Ö.O		Özel İ.Ö.O		Toplam	
		F	f	F	f	F	f	F	f
OKUL ORTAMI	Öğrenci-Öğrenci İletişimi	13	125	35	28	3	4	51	157
	Okul-İçi Kurallar	5	21	12	21			17	42
	Yönetim	5	12	5	5	11	20	21	37
	Eğitimi Olmayan Diğer Personel	14	37	5	12	9	20	28	69
	Fiziki Yapı	12	34	1	3	11	23	24	60
	Toplam	49	229	58	69	34	67	141	365

F: Belirtilen problemlerin alanlara göre adetleri

f: Belirtilen problemlerin görülme sıklığı

Yukarıdaki grafik incelendiğinde öğrenciler, okul ortamına ilişkin olarak belirttikleri problemlerin dağılımları görülmektedir. Merkez okullarında “öğrenci- öğrenci iletişimi” önemli derecede problem olarak görülmektedir. Aynı durum köy okullarında görünse de merkez okuldaki kadar önemli değildir.

nurdan kalaycı

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmada, algılanan problemler sınıf ortamı ve okul ortamı olarak iki ana grupta toplanmıştır. Tüm bu problemler belirlenip önlem alınmazsa çatışma durumuna dönüşebilir. Çatışmalar öğrencilerde stres düzeyinin yükselmesine ve enerjilerinin yanlış yönde kullanılmasına neden olabilir.

Tüm okullarda sınıf ortamında yaşanan en önemli problem öğrenci-öğrenci iletişimidir. Sınıf yönetimi ile ilgili kaynaklarda öğrenci-öğretmen iletişimi konusunda öneriler bulunmasına rağmen öğrencilerin kendi aralarında nasıl iletişim kuracaklarına ilişkin öneriler bulunmamaktadır. Bu konuda daha fazla kaynağa gereksinim vardır. Bu gereksinim konu uzmanları tarafından karşılanabilir.

Sınıf-içi iletişim sadece öğretmen ile öğrenci arasında değil, öğrenciden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve çevreden hepsine dönük bir süreci kapsar. Bunlardan sadece birine yönelik olan tek yönlü iletişim, sıkıcı ve yararsızdır. Bu nedenle öğretmen iletişimin doğası, niteliği ve doğurguları konusunda kendini geliştirmelidir. Bu konudaki eksiklik, İl Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından dikkate alınmalı ve hizmet-içi eğitim aracılığı ile bu eksiklik giderilmelidir.

Sınıf ortamına ilişkin problemlerin dağılımı incelendiğinde sınıf-içi kurallarla ilgili olanlar köy okullarında ikinci sıradadır. Sınıf içi kurallar belirlenirken öğretmenler, yönetim ve öğrenciler iş birliği içinde olmalıdır. Henson ve Eller (1999) okullardaki problemlerin öğrencilere sorularak belirlenmesini önermektedir. Rahatsız oldukları problemleri belirten öğrenciler, aynı zamanda bu problemleri önleyici önerileri ve kuralları da belirtmedir (Ban 1994) Bu yaklaşım, Henson'un 1996 daki çalışmasındaki, kuralların öğrenciye empoze edildiği bir durumdan, kuralların öğrencinin kendisi tarafından konduğu bir uygulamanın daha başarılı olduğunu savunduğu düşünceyle uygunluk göstermektedir.

“Öğretmenin kişiliğine ilişkin” problemler en fazla merkez okullarda görülmüştür. Öğretmenin, öğrenciye karşı adil davranması en önemli öğretmen niteliklerinden biridir. Adil davranmama, fiziki ve psikolojik baskı uygulama, öğrenme ortamını olumsuz yönde etkileyeceğinden bu konunun öğretmen yetiştirme kurumlarının programlarında ele alınması gerekmektedir. “Öğretmenin ders işleyiş yöntemi”ne ilişkin sorunlar arasında “ders içeriği ile sınav sorularının bağlantısızlığı” önemli bir problem olarak görülmüştür. Bu konu eğitim kurumlarının her düzeyinde sorun olarak belirtilmektedir. Ölçme ve değerlendirme konularında

nurdan kalaycı

öğretmenlerin daha duyarlı olması gerekmektedir. Bu konudaki yayınları incelemeleri ve bu doğrultuda uygulama yapmaları gerekmektedir.

Bu grup altında yer alan diğer bir problem ise; özel okullarda fazla ödev verilmesidir. Talim ve Terbiye Kurulu, çeşitli genelgelerle bu konudaki problemi azaltma yoluna gitmektedir. Ödevlerin öğrenmeyi kalıcı hale getirmesi veya ön öğrenmeleri sağlayıcı özellik taşıması nedeniyle öğrenci düzeyine uygun verilmesi gerektiğini savunan görüşler de yaygındır. Öğretmenler bu konuda öğrenci ve veli görüşlerini de almalıdır. “Öğrencinin kendine ilişkin“ olarak algılanan problemlerin özel okullarda daha fazla olduğu görülmüştür. Bu problemlerden biri öğrencilerin dersleri anlayamamalarından şikayet etmeleridir. Bu problemler öğretmenin dersi daha etkili ve ilgi çekici anlatmasıyla çözülebilir. Bu konuda öğretmenler, öğrencilerden mutlaka dönüt almalıdır. Okul ve sınıf-içi kurallar öğrencilerle birlikte belirlenmelidir.

Okul ortamlarına ilişkin problemler incelendiğinde merkez ve köy okullarında en önemli problemin öğrenci-öğrenci ilişkisinden kaynaklandığı görülmektedir. “Okul yaşamın kendisidir” görüşü doğrultusunda, öğrencilerin birbirlerine saygılı davranmaları, küçükleri korumaları ve oyun kurallarına uymaları öğretilmelidir. Öğretmenler bu duyuşsal tutumları kazandırma konusundaki titizliklerini bilişsel davranışları kazandırmada da göstermelidir. Öğrencilerin tenefüste okul içinde koşmaları, okula çöp atmaları, tuvaletleri kirli bırakmaları ve sigara içmeleri yalnızca okul kuralı olarak algılanmamalıdır. Birey bir yaşam boyunca bu davranış ve tutumları sergilememelidir. Bu nedenle okul ortamı, bu gibi olumsuz tutumları ortadan kaldıracı nitelikte olmalıdır. Okullarda bilişsel hedeflere kazandırılmasındaki çaba duyuşsal hedeflerin kazandırılmasında da gösterilmelidir.

Yönetime ilişkin olarak “müdür ve müdür yardımcılarının öğrencileri korkutup dövmesi” çok önemli bir problemdir. Bu konuda yönetimin öğretmenlere örnek olması gerekirken bu tür davranmaları eğitsel olmaktan uzaktır. Eğitici olmayan diğer personelin eğitilmesi gerekmektedir. Bu personelin öğrenciler üzerindeki etkisi önemlidir. Ancak bir çok okulda bu personelin davranışlarının göz ardı edildiği bir gerçektir. Bu konuda yönetim ve velilerin daha duyarlı olması gerekmektedir. Personel ihtiyaç duyulan konularda eğitilmelidir.

“Okul ortamına ilişkin problemler” okullara göre farklılık göstermektedir. Okul yönetimleri veya sınıf öğretmenleri bu konuda öğrenci görüşlerini

nurdan kalaycı

dikkate alınmalıdır. Etkili bir eğitim programı, sınıf yönetimi uygulaması, öğrencilerin ilgi, beklenti ve gereksinimlerini tanımayı gerektirir.

Konuyla ilgili olarak, olası problemler karşısında eğitimcilerin, öğretmen yetiştirme ve hizmet-içi eğitim programlarında sadece öğretmen, program ve öğretmen-öğrenci etkileşimini değil aynı zamanda öğrencilerin birbirleriyle nasıl iletişim kurmalar gerektiğinin de önemle üzerinde durmalıdır.

Okullarda problemleri belirleyen öğrencilerden oluşan bir grubun çözüm önerileri oluşturması istenebilir ve etkili olabilir. Öğrencilerin çatışmaları belirlemeleri ve karar verme sürecine katılmaları problemlerin çözümüne ve kendi gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Demokratik toplumun seçkin bireylerinin bu özelliklerle donanması bir gerekliliktir. İleri araştırmalara yönelik olarak da; öğrenci problemlerinin betimlenmesinden sonra; nedenlerine ve çözümlerine yönelik deneysel bir çalışma yapılabilir. Öğrenciler ve öğretmenlerin problem olarak neleri algıladıkları karşılaştırılabilir. İlköğretim 5. sınıflarda yapılan bu çalışma daha farklı öğretim kademelerinde yapılarak algılanan problemlerdeki olası değişiklikler yönünde karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N.(2002). Sınıf-içi kurallar, **Sınıf Yönetimi**, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Ataman, A.(2000). Sınıf-içinde karşılaşılan davranış problemleri ve bunlara karşı geliştirilen önlemler, **Sınıf Yönetimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Aydın, A. (2001). **Sınıf Yönetimi**, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Bacanlı, H. (1999). **Duyuşsal Davranış Eğitimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Başar, H (2001). **Sınıf Yönetimi**, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Berlier, D., (1990). Creating the right environment for learning for learning. **Instructor**, 99, 16-17.

nurdan kalaycı

- Bursalıoğlu, Z. (2000). **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış**, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Brophy, J., (1985). Classroom management as instruction, socializing self-guidance in students. **Theory into Practice**, 24 ,4,233-240.
- Demirel, Ö.(2001). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dickerson,K.,Creedon, C., (1981). Self selection of standards by children: **Journal of Applied Behavior Analysis**, 14,425-433.
- Duke,D., L., ve Jones,V.,F.(1985). What can school do to foster student responsibility? **Thory into Practice**, 24,4,277-285.
- Erden, M. ve Akman, Y.(1998). **Eğitim Psikolojisi**, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Harmer, J. (2001). **The Practice of english language teaching**, Third Edition Completely and Updated
- Henson,K., T., ve Eller, B., F., (1999). **Educational psychology for effective teaching**, Wadsworth Publishing Company. USA.
- Hold,J(1997). (Çev.G.Koca). **Çocuklar okulda neden başarısız olur**. Sistem Yayıncılık. İstanbul.
- Gatercoal, F.,(1993). **Judicious Discipline** 3.ed., San Francisco, Caddo Gap.
- Good, T.L.,ve Brophy, J.E.(1987). **Looking in Classroom**. Newyork: Harper&Row.
- Kalaycı, N.(1994). **İlkokul II. Sınıf Hayat Bilgisi Dersini Okutan Öğretmenlerin Bu Dersteki Etkinliklere Ayırdıkları Sürelerin Değerlendirilmesi**, Hacettepe Üniversitesi (Yay. Doktora Tezi), Ankara.
- Karip, E(1999). **Çatışma Yönetimi**, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Küçükahmet, L. (2004). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Manning,JL.,ve Brauth,L.G.(1996).**Learners at Risk: Three Issue for Educators**. Clearing House, 69 (4),239-241).
- Öztürk, B.(2002). Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi. **Sınıf Yönetimi**, PegemYayıncılık, Ankara.
- Şimsek.H.(2000). **Sınıfta Demokrasi**, Eğitsen Yayınları, Ankara.

nurdan kalaycı

- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y., ve Gemici, Y. (2001). İköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 27, Pegem Yayıncılık. Ankara.
- Türnüklü, A.ve Şahin, İ. (2002). İlköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileri. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**,30, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, A.(2001). Sınıf-içi öğrenci-öğrenci etkileşiminin öğrenme ve sosyal gelişimi üzerindeki etkileri, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, S:25, 2001, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Williams, P.A., Alley, ,R., ve Henson, K.T.,(1999) **Managing secondary classroom: Principle and strategies to effective discipline and instruction**.Needham Heights, MA.:Allyn & Bacon.

İletişim

Yard. Doç. Dr. Nurdan KALAYCI
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü Beşevler/Ankara
E-posta: nurdankal@yahoo.com